

Ілляхова Марина Володимирівна

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України
Київ, Україна
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3150-5100>
new_zealand@ukr.net

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ КРЕАТИВНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Анотація. До основи дослідження покладено необхідність визначення сутності і специфіки праксеологічного компонента у структурі креативності науково-педагогічного працівника. Визначено кластери компетенцій, етапи і способи реалізації нововведень, а також компоненти легітимації інновацій у науково-педагогічній практиці. Встановлено, що праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника реалізується у системній єдності мотиваційно-проективного, гносеологічного, рефлексивного і операційного кластерів компетенцій викладача. Сутність праксеологічного компоненту полягає в організації ефективної креативно-інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників, що забезпечує успішне створення нових технологій, методів, програм, а також евристичне здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної, діяльності. Така цілеспрямована зміна вносить до науково-педагогічної діяльності інновації та у процесі легітимації уможливорює модернізацію освітньої системи. Практиологічний компонент уможливорює цілеспрямований процес самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції а також готовності до креативної та інноваційної діяльності.

Встановлено, що застосування праксеологічного підходу у дослідженні структури креативності науково-педагогічного працівника уможливорює осмислення його креативно-інноваційної діяльності з позицій функціональності, результативності, успішності, продуктивності, економічності, корисності, виявлення незадовільних дій, причин неефективності, вивчення умов і можливостей розкриття інноваційного потенціалу і креативних ресурсів особистості викладача, з метою досягнення високого рівня науково-педагогічної діяльності.

Ключові слова: ефективність; інноваційна діяльність; кластери компетенцій; креативна діяльність; науково-педагогічна діяльність; праксеологія.

1. ВСТУП

Конкурентоспроможність сучасного науково-педагогічного працівника визначається його дослідницьким і креативним потенціалом, що передбачає реалізацію ним креативної, новаторської, інноваційної діяльності, а також підготовку фахівців, які відповідатимуть інноваційним орієнтирам, соціальним настановам, економічним стратегіям інформаційного суспільства з інноваційно-креативним типом економіки. Ключовим ресурсом цієї динамічної системи стає евристична, ціледосяжна, результативна науково-педагогічна діяльність, а її продуктами – нововведення, інновації, відкриття. Відповідно створення професійного середовища, спрямованого на актуалізацію креативного і інноваційного потенціалу фахівців, на засадах успішності і ефективності є одним з найважливіших завдань науково-педагогічної діяльності і національної освітньої політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті дослідження особливої теоретико-методологічної ваги набувають вітчизняні та зарубіжні наукові розвідки щодо виявлення ефективності діяльності (Я. Воленський, Ф. Гаєк, Я. Зеленева, Т. Котарбінський, Л. Мізес, Т. Пцоловський та інші) визначення етичної складової праксеології (М. Вейсброт, Я. Гарний, Дж. Дудек, Г. Пісарек, А. Семенівський, та інші). На сьогодні проблемою ефективності, раціональності, цілеспрямованості людської дії та діяльності активно займаються В. Арутюнов, В. Абушенко, В. Верніков, О. Веретюк, Б. Домбровський, П. Зуєв, Л. Комаха, І. Нарський, В. Свінцицький, В. Смірнов, Е. Шульга, В. Чайка, В. Храмов та інші дослідники. Теорія праксеології реперезентує залежність результатів роботи насамперед від попередньої ретельної підготовки до її виконання, ступеня підготовленості дій, що охоплює вміння, знання, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критеріїв емоційного і практичного оцінювання результатів. У контексті професійної підготовки педагогів В. Поліщук зазначає, що «праксеологічний підхід ґрунтується на осмисленні й реалізації теоретичних концепцій, підходів, ідей шляхом їх інтерпретації та конкретизації, що уможливорює концептуальні зміни практики відповідно з новими цінностями праксеологічного підходу» [3, с. 149].

Таким чином, вченими встановлено, що праксеологія є ефективною у дослідженні норм, принципів, структури й закономірностей організації ефективної діяльності, яка впливає на вирішення основних завдань: виявлення факторів та умов підвищення ефективності діяльності особистості; визначення зміни суб'єкта діяльності з метою актуалізації, саморегуляції та самовдосконалення; органічне поєднання теорії й практичних дій суб'єктів діяльності. Але попри значний обсяг досліджень і належне розроблення вченими різних аспектів проблем, які є близькими до аналізованої, праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного потребує подальшого уточнення і дослідження.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою статті є теоретичне дослідження сутності і специфіки праксеологічного компоненту у структурі креативності науково-педагогічного працівника.

Завдання дослідження:

1. Визначити кластери компетенцій науково-педагогічного працівника як складників праксеологічного компоненту.
2. Розкрити особливості етапів і способів реалізації нововведень, а також компонентів легітимації інновацій у науково-педагогічній практиці.
3. Обґрунтувати теоретичний потенціал праксеологічного підходу у дослідженні розвитку креативності науково-педагогічного працівника.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження ґрунтується на концептуальних засадах праксеології, як загальної методології формування ефективної, результативної і продуктивної людської діяльності. Для теоретичного обґрунтування структури праксеологічного компоненту і специфіки креативно-інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників використано концептуальні положення теорії цілераціональної дії (О Конт, М. Вебер, Т. Парсонс), ідеї конструювання бажаної дії (Дж. Дьюї, Ж. Піаже, А. Турен, Г. Йоас), а також дослідження формування і реалізації інноваційного продукту (Р. Батищев, В. Яковлев, А. Анісов). Інтерпретація можливостей праксеологічного підходу базується на спеціальній програмі праксеології Т. Котарбінського та Т. Пцоловського. Дослідники вважали, що необхідно знайти загальні закони людської дії і визначити на цій основі найбільш загальні правила такої діяльності [2]. Для виявлення ефективності дії необхідно визначити мету, умови і засоби реалізації діяльності. Це характеризує максимальне наближення до відповідного зразка-норми, надійності, послідовності та цілеспрямованості. Відтак, праксеологія досліджує цілеспрямовану і усвідомлену дію, яка орієнтована на результат і досягнення означеної мети [4].

Т. Котарбінський виокремлює дві базові особливості праксеології: По-перше, праксеологія є дисципліною, що синтезує дані різних наук, які відносяться до організації діяльності. Практична праксеологія об'єднує в єдину систему все, що накопичено людством в області організації діяльності. При цьому вона синтезує тільки те, що має загальний характер стосовно будь-якої діяльності. По-друге, праксеологія, у систематизації різних даних з огляду на їхнє цільове завдання, дає більш чітку орієнтацію для тих наук, матеріал яких вона використовує. На сьогодні праксеологія має статус програмно-концептуального проекту, тобто проекту спеціальної наукової дисципліни, яка презентує загальну теорію організації діяльності. Як загальна методологія, праксеологія досліджує способи діяльності, зокрема і розумової, з огляду на їхню практичність та ефективність. Для досягнення ефективності, діяльність має бути результативною, продуктивною, плідною (досягати

поставленої мети), правильною (точною, адекватною), чистою (максимально уникати непередбачених наслідків і непотрібних дій), надійною і послідовною [2].

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У реалізації означеної мети і завдань дослідження використано:

- компаративістський підхід, що уможливорює порівняння і узагальнення результатів досліджень структури креативності;
- структурно-функціональний аналіз, що дозволяє виявити узгодження складників праксеологічного компоненту креативності науково-педагогічного працівника;
- праксеологічний підхід, з метою обґрунтування креативної та інноваційної діяльності викладача з позицій їхньої функціональності, результативності, виявлення незадовільних дій, причин неефективності, вивчення умов і можливостей, потенціалу і резервів особистості викладача.

Праксеологічний підхід, зазначає В. Чайка зазначає, є доволі цікавий у контексті професійної підготовки педагогів, адже він «забезпечує ефективне управління діяльністю через її всебічний самоаналіз, самооцінювання, цілеспрямоване моделювання умов і засобів удосконалення на основі синтезу теоретичних знань та емпіричного досвіду» [7, с. 56]. Теорія праксеології відображає залежність результатів роботи насамперед від попередньої ретельної підготовки до її виконання, ступеня підготовленості дій у широкому розумінні, що охоплює оволодіння знаннями, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критерії емоційного і практичного оцінювання результатів.

Таким чином, використання означених методологічних настанов допоможе ефективно дослідити:

- норми, принципи, структуру й закономірності організації ефективної діяльності науково-педагогічного працівника;
- ключові, первинні, вторинні, проміжні і кінцеві цілі; прогнозування результатів інноваційної діяльності науково-педагогічного працівника;
- планування необхідних дій, етапів підготовки і проведення успішної науково-педагогічної діяльності.

Це уможливорює аналіз результативності науково-педагогічної діяльності, виявлення її цільової успішності, ефективного ступеню креативності та інноваційності з метою оптимізації діяльності, досягнення високого рівня її якості, а також визначення факторів та умов, що уможливають підвищення ефективності діяльності науково-педагогічного працівника; зміну суб'єкта діяльності з метою актуалізації, саморегуляції та самовдосконалення.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Креативність науково-педагогічного працівника є важливою компонентною інноваційного спрямування наукових досліджень, підвищення якості освітніх послуг, ефективності освітнього процесу, надання йому гуманістичної, демократичної спрямованості. Відповідно, креативність є базовим компонентом у структурі професійної діяльності науково-педагогічного працівника, стратегічним напрямом якої є створення нових професійних продуктів, упровадження методів, технологій вироблення інноваційно-креативних рішень, реалізація творчих здібностей, досягнення інноваційних результатів. З огляду на це, необхідно уточнити поняття «креативність» і «творчість». У праксеологічному контексті дефініції творчості і креативності фіксуються з позицій спрямованості на досягнення результату. Відповідно, креативність пов'язана з прагматичною, цілеспрямованою, ціледосяжною, інноваційною діяльністю. Г. Йоас, у переосмисленні прагматичній ідеї Т. Парсонса, Е. Дюркгейма, Дж Дьюї, обґрунтував необхідність включення креативності до аналізу будь-якої дії людини, що передбачає безперервний, динамічний процес становлення самою собою [5, с. 177]. Цей необхідний, цілеспрямований процес визначається наступними положеннями: залежністю від контексту – ситуації в якій він відбувається; безперервністю, тобто діяльність поступово розгортається в залежності від поставленої мети і необхідності вирішення проблемної ситуації; пристосуванням – дія динамічно адаптується до поточних змін ситуації і тим самим забезпечує продуктивний результат; інтерактивністю – дія завжди обумовлена соціальними і інтерсуб'єктивними відносинами; емерджентністю і спонтанністю – виникнення нових елементів може бути випадковим і відриватися у рутинному процесі. Тоді як творча діяльність характеризується свободою від необхідності, спогляданням, непередбаченим результатом, відсутністю прагматичної інтенції і матеріальної вигоди. Творчість пов'язана з трансценденцією особистості це шлях перетворення особистості вихід за межі її смислової капсулізації. Тобто творчість уможливорює існування «процесу заради процесу», тоді як креативність – це процес заради створення кінцевого результату.

У контексті праксеологічної настанови, творчість розглядається нами як духовне, вільне, непередбачуване, альтруїстичне становлення якісно нових сутнісних форм, що мають соціокультурну і естетичну цінність, високий ступінь досконалості та спрямоване на духовне пізнання реальності і самовдосконалення. Тоді як, креативність – цілеспрямована, прагматична активність особистості, яка спрямована на пошук ефективних шляхів вирішення життєво-професійних проблем, що характеризується створенням нових і оригінальних ідей, результатом яких є інновація та самопрезентація. З огляду на це, одним з ключових компонентів креативності є прагматичність, тобто розуміння того що саме необхідно створювати, навіщо це створювати, для кого це створювати і яким є бажаний результат. Це можливе завдяки технологічній, алгоритмічній, операційній складовій креативності, що

необхідно передбачає орієнтацію на створення інновацій. Тоді як алгоритмізовані механізми не можуть характеризувати феномен творчості, якому більш притаманна спонтанність, осяння і свобода споглядальних дій.

Отже, креативність науково-педагогічного працівника є системна, багатофакторна, інтегративна єдність когнітивних, діяльнісних і операційних знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, акмеологічних настанов фахівця, що уможливорює ефективну науково-дослідну діяльність, забезпечує систематичне інноваційне оновлення змісту і методів освітнього процесу, реалізує потенціал діагностики та аналізу навчально-пізнавальної діяльності, формує навички до самоактуалізації, самоорганізації, самодетермінації, розвиває потенціал креативного, інноваційного мислення, соціальної та професійної мобільності, актуалізує потребу в самоосвіті, вмінні реагувати на непередбачувані, змінні умови професійної діяльності й володіти динамікою власних життєво-професійних можливостей. Праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника передбачає готовність науково-педагогічного працівника до реалізації креативної та інноваційної діяльності

У Термінологічному словнику за редакцією О. Огієнка визначено, що інноваційна діяльність педагога є «цілеспрямована діяльність заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування інноваційної педагогічної основи [6, с. 35]». У контексті науково-педагогічної діяльності інновація може розглядатися як цілеспрямована, ефективна зміна та введення нового до:

- змісту, мети, технологій і форм освітнього процесу;
- організації спільної, ефективної діяльності суб'єктів освітнього процесу;
- стилів педагогічної діяльності і проектування успішного навчально-пізнавального процесу;
- системи оцінювання;
- навчально-методичного забезпечення;
- освітньо-професійних програм.

Відповідно, нововведення можуть мати локальний, комплексний і системний характер. Їх можна отримати шляхом:

- комбінації креативних методик і технологій; модифікаційних перетворень відомого і визнаного науково-педагогічного досвіду;
- удосконалення і видозміни програм, навчально-пізнавальної структури;
- радикальних принципів змін в освітньому процесі.

Комбінаторні або ретрореновведення передбачають структурне, а не змістовне перетворення, наприклад удосконалення і адаптація до науково-педагогічної практики забутих програм, технологій.

На сьогодні багато з освітніх технологій актуалізовано і впроваджено як нововведення. На рівні винаходу відбувається створення і впровадження

авторської програми, реалізується оновлення змісту освітнього процесу. Рівень відкриттів у науково-педагогічному процесі уможлиблює модернізацію системи освіти. Таким чином, інноваційна діяльність науково-педагогічного працівника – це цілеспрямований процес, що фундується на рефлексії науково-педагогічного досвіду та орієнтований на зміну, удосконалення, створення нових методів, технологій, авторських програм, що оновлюють якість науково-педагогічної практики.

У структурі креативності науково-педагогічного працівника, виявлено, що праксеологічний компонент містить кластери компетенцій, які уможлиблюють реалізацію етапів і способів упровадження нововведень. *Мотиваційно-проективний кластер* компетенцій об'єднує процеси самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції а також готовність до інноваційної діяльності. Це передбачає вміння мотивувати себе на успіх, застосовувати кайро-технології і принципи самоменеджменту, розвивати самовпевненість у процесі перетворень, проводити професійно-мотиваційний аналіз власних можливостей створенні і адаптації нововведень. Ці вміння забезпечують реалізацію науково-педагогічного пошуку, який спрямовано на визначення альтернатив, пошук адекватних креативних методик для комбінації і синтезу, продукування нових ідей, створення «чек-листа» нових ідей.

Ключовим результатом пошукового етапу є формулювання і опис інноваційної проблеми, а також визначення критеріїв, мети, моделі науково-педагогічного нововведення. Формування і опис інноваційної проблеми – складний і тривалий процес, який передбачає усвідомлення проблемної ситуації, пошук протиріч, розширення проблеми до проблематики, критична оцінка наявних знань і даних, а також здійснення аналітичного огляду за технологіями swot-аналізу, ТРВЗ, інвентаризації ресурсів тощо.

Гносеологічний кластер характеризує пізнавальну та інтелектуальну активності науково-педагогічного працівника. Включає вміння використовувати різні методологічні настанови у процесі науково-дослідної діяльності, розуміти наукову проблему і вміння формулювати її у вигляді інноваційних завдань, застосовувати креативний підхід у вивченні і перетворенні проблемної ситуації, реалізовувати мисленнєвий експеримент, який ґрунтується на заміщенні реальних об'єктів їхніми умовними зразками, аналогами, використання у науково-педагогічній діяльності евристичних технологій і методів, а вміння фахівця створювати нові та оригінальні ідеї, здатність до систематизації і комбінування, реалізація когнітивної гнучкості, діалогічного і латерального мислення у процесі пошуку ефективних шляхів вирішення проблем.

Таким чином, гносеологічний кластер компетенцій уможлиблює створення науково-педагогічного нововведення шляхом проектування інноваційної моделі і перетворення її з абстрактної на реальну. Це призводить до створення науково-обґрунтованого проекту – програми авторського курсу, створення інноваційного середовища.

Рефлексивний кластер характеризує здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної, діяльності у процесі інноваційного пошуку, що передбачає: вміння вести звітність про інноваційну діяльність, створювати інноваційний проект, публічно захищати і аргументувати власні ідеї, здатність упроваджувати інноваційно-креативні рішення, розробляти оптимальний сценарій щодо реалізації нововведень, вміти здійснювати самоконтроль, рефлексію і корекцію інноваційної діяльності. Ці вміння забезпечують створення програми і сценарію реалізації результатів науково-педагогічного нововведення.

Операційний кластер визначає цілеспрямовану зміну, що вносить до науково-педагогічної діяльності інновації, шляхом популяризації, упровадження і розповсюдження нововведень. Комбінує наступні компетенції: вміння реалізовувати практику нововведень в освітній процес, застосовувати інноваційно-креативні методики у проведенні експериментальної діяльності, визначати нові модуси наукової діяльності, створювати умови для впровадження індивідуальної освітньої траєкторії, планувати й управляти проектами, що мають наукову, соціокультурну і комерційну цінність на засадах інноваційності, креативності, творчості, ініціативності та критичності мислення, а також здатність реалізувати власний авторський стиль. Оскільки інноваційний процес виходить за межі локальної науково-педагогічної діяльності, обов'язковою умовою виявляється легітимація науково-педагогічного нововведення, шляхом визначення ступеню нововведення та його масштабів, а також інтеграція нововведення до освітнього процесу.

За визначенням Марка Сачмана [8], у загальному розумінні легітимація – це процес, за допомогою якого певний феномен починає сприйматися у суспільстві як бажаний, прийнятний, відповідний його системі норм, цінностей і переконань. Тобто це процес поступового прийняття спільнотою певного феномена, явища, інновації. У локальному значенні легітимація розуміється як різновид дискурсивної стратегії, в якій відбувається конструювання певної легітимності або нелегітимності, шляхом опису дій об'єкта легітимації, що несуперечливо вбудовує їх у систему існуючих цінностей спільноти. Тобто легітимізувати означає конструювати у соціально-науковому просторі позитивний образ себе і свого нововведення та вміння донести цю успішну конструкцію до більшості членів спільноти. У цьому процесі нове, що спочатку не сприймалося, стає цінними для більшості.

Легітимація має три базові компоненти:

- прагматичний – враховує інтереси цільової аудиторії, а саме суб'єктів і об'єктів нововведень;
- моральний – орієнтований на думки авторитетних осіб, ключових стейтхолдерів на ринку освітніх послуг, які визначають цінність нововведення;

- когнітивний компонент орієнтовано на розуміння і зацікавленість членів всієї наукової спільноти характеристиками об'єкта легітимації – від нових авторських освітніх програм до упровадження нових освітніх моделей.

Відповідно, легітимація має три стадії:

1) теоретизація – поширення знань про ефективність нововведення та визнання інновації;

2) просування нововведення – створення у науковій спільноті позитивного ставлення до інновації, шляхом ефективною презентації засобами медіаполітики і підтримки громадських інститутів;

3) остаточне укорінення інновації – нововведення стає природною компонентою в освітньому просторі і не потребує подальшого обґрунтування.

Кожна стадія процесу легітимації має один або декілька компонентів, наприклад, стадії теоретизації і просування базуються на прагматичній і моральній легітимації, а стадія укорінення – на когнітивній. Відповідно, інновація активно впроваджується у науково-педагогічні практики шляхом її успішної інтеграції до актуальної системи норм і цінностей (широка моральна легітимація). Таким чином, інновація стає необхідною частиною модернізації освітнього процесу, що оновлює якість соціально-економічної, наукової, освіти логічної практики.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, осмислення результатів науково-педагогічної діяльності відповідно до праксеологічного підходу враховує якість, ефективність, успішність, продуктивність, економічність, конструктивність, корисність дій науково-педагогічного працівника. Відповідно, аналіз результативності креативної науково-педагогічної діяльності має враховувати такі параметри:

1) оцінка оптимальності процесу підготовки, організації та здійснення науково-педагогічної діяльності;

2) корисність креативності у науково-педагогічній діяльності;

3) результати, що повністю залежать від діяльності викладача, і за які він несе професійну відповідальність.

По кожному з параметрів може бути представлена відповідна система критеріїв і показників результативності науково-педагогічної діяльності.

У результаті застосування праксеологічного підходу і структурного аналізу проблеми встановлено, що праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника реалізується у системній єдності мотиваційно-проективного, гносеологічного, рефлексивного і операційного кластерів компетенцій викладача. Сутність праксеологічного компоненту полягає в організації ефективною креативної та інноваційної діяльності науково-педагогічних працівників, що забезпечує успішне створення нових технологій, методів, програм, а також евристичне здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної, діяльності. Така цілеспрямована зміна вносить до науково-педагогічної практики інновації та

у процесі легітимації уможлиблює модернізацію системи освіти. Також на особистісному рівні формуються навички «бути успішним», що у праксеологічному контексті передбачає: оволодіння прийомами самопізнання, що виявляють можливості вдосконалення власного рівня інноваційної культури; дослідження «сильних» і «слабких» сторін власної науково-педагогічної діяльності; формування вміння ефективно будувати та при потребі корегувати свої життєві плани і стратегії, актуалізувати креативний потенціал у процесі життєдіяльності; практичне використання найбільш ефективних креативних стратегій у професійної діяльності.

Праксеологічний компонент у структурі креативності науково-педагогічного працівника, таким чином, уможлиблює цілесюжний процес самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції а також готовності до креативної та інноваційної діяльності. Таким чином, отримані результати дозволяють розробити систему науково-методичного супроводу безперервного професійного розвитку і саморозвитку креативності науково-педагогічного працівника у формальній, неформальній та інформальній освіті.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] М. В. Ілляхова, «Сутність та специфіка креативної діяльності у системі неперервної освіти», *Вісник післядипломної педагогічної освіти: зб. наук. праць*. Київ, Україна, Вип. 10 (23), с. 37–46, 2014.
- [2] Т. Котарбинский, *Трактат о хорошей работе*. Г. Х. Попова, Ред.; пер. с польск. Л. В. Васильева и В. И. Соколовского. Москва, Россия: Экономика, 1975, 271 с.
- [3] В. А. Поліщук, «Праксеологічний підхід як інноваційна основа вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників», *Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород, Україна, Вип. 32, с. 148–150, 2014.
- [4] Т. Пщоловский, *Принципы современной деятельности (Введение в праксеологию)*; пер. с польск. Киев, Украина, 1993, 271 с.
- [5] Ганс Йоас, *Креативность действия*. Санкт-Петербург, Россия: Алетейя, 2007, 320 с.
- [6] О. Огієнко та ін., *Інноваційна діяльність вчителя*. Київ, Україна, 2016, 120 с.
- [7] В. М. Чайка *Основи дидактики*. Київ, Україна: Академвидав, 2011, 238 с.
- [8] М. С. Suchman, «Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches», *Academy of Management Review*, Vol. 20, № 3, p. 571–610, 1995.

ПРАКСЕОЛОГИЧЕСКИЙ КОМПОНЕНТ В СТРУКТУРЕ КРЕАТИВНОСТИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО РАБОТНИКА

Ильяхова Марина Владимировна

кандидат философских наук, доцент,

доцент кафедры философии и образования взрослых

Университет менеджмента образования, Киев, Украина

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3150-5100>

new_zealand@ukr.net

Аннотация. В основе исследования проложена необходимость определения сущности и специфики праксеологического компонента в структуре креативности научно-педагогического работника. Определены кластеры компетенций, этапы и способы реализации нововведений, а также компоненты легитимации инноваций в научно-педагогической практике. Установлено, что праксеологический компонент в структуре креативности научно-педагогического работника реализуется в системном единстве мотивационно-проективного, гносеологического, рефлексивного и операционного кластеров компетенций преподавателя. Сущность праксеологического компонента заключается в организации эффективной креативно-инновационной деятельности научно-педагогических работников, что обеспечивает успешное создание новых технологий, методов, программ, а так же эвристическую реализацию опытно-экспериментальной, рефлексивной, деятельности. Это меняет и привносит в научно-педагогическую практику инновации и в процессе легитимации модернизирует систему образования. Практиологический компонент включает процесс самоопределения преподавателя в отношении к новому, конструктивное изменение его профессиональной позиции, а также готовности к креативной и инновационной деятельности. Установлено, что использование праксеологического подхода в исследовании структуры креативности научно-педагогического работника делает возможность рассматривать креативно-инновационную деятельность преподавателя с позиций ее функциональности, результативности, успешности, производительности, экономичности, полезности, выявления неудовлетворительных действий, причин неэффективности, изучение условий и возможностей раскрытия инновационного потенциала и креативных ресурсов личности преподавателя, с целью достижения высокого уровня научно-педагогической деятельности.

Ключевые слова: эффективность; инновационная деятельность; кластеры компетенций; креативная деятельность; научно-педагогическая деятельность; праксеология.

PRAXEOLOGICAL COMPONENT IN THE STRUCTURE OF CREATIVITY OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL WORKERS

Maryna Illiakhova

PhD, Associate Professor,

Associate Professor of Philosophy and Adult Education Department,

University of Educational Management, Kyiv, Ukraine

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3150-5100>

new_zealand@ukr.net

Abstract. The basis of the study was the need to determination the specifics of the praxeological component in the structure creativity of scientific and pedagogical workers. The structure includes such components, as clusters of competence, types of innovations, stages and the ways implementation of innovations. Described are praxeological component in the structure of creativity of a scientific and pedagogical worker is realized in the systemic unity of the motivational-projective, epistemological, reflexive and operational clusters of teacher competencies. The significance of the praxeological component lies in the organization of effective creative and innovative activities of scientific and pedagogical workers, which ensures the successful creation of new technologies, methods, programs, as well as the heuristic implementation of experimental and reflexive activities. It is changes and introduces innovations into the scientific and pedagogical practice and, in the process of legitimizing, modernizes the education system. The praxeological component includes the process of self-determination of the teacher in relation to the new, constructive change of his professional position, as well as readiness for creative and innovative activity.

Determinate that the use of the praxeological approach in the study of the structure of creativity of a scientific and pedagogical worker makes it possible to consider the creative and innovative activity of a teacher from the standpoint of its functionality, performance, success, productivity, efficiency, utility. As well as identifying unsatisfactory actions, the causes of inefficiency, the study of the conditions and possibilities of disclosing the innovative potential and creative resources of the teacher's personality, in order to achieve a high level of scientific and educational activities.

Keywords: efficiency; innovation activity; competency clusters; creative activity; scientific and educational activities; praxeology.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] M. V. Illiakhova, «Sutnist ta spetsyfika kreatyvnoi diialnosti u systemi neperervnoi osvity», *Visnyk pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity: zb. nauk. prats.* Kyiv, Ukraina, Vyp. 10(23), s. 37–46, 2014.

- [2] T. Kotarbinskij, Traktat o horoshej rabote. G. H. Popova, Red.; per. s pol'sk. L. V. Vasil'eva i V. I. Sokolovskogo. Moskva, Rossiya: EHkonomika, 1975, 271 s.
- [3] V. A. Polishchuk, «Prakseolohichnyi pidkhid yak innovatsiina osnova vdoskonalennia profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv», Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho un-tu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota. Uzhhorod, Ukraina, Vyp. 32, s. 148–150, 2014.
- [4] T. Pshcholovskij, Principy sovremennoj deyatel'nosti (Vvedenie v prakseologiyu); per. s pol'sk. Kiev, Ukraina, 1993, 271 s.
- [5] Gans Joas, Kreativnost' dejstviya. Sankt-Peterburg, Rossiya: Aleteya, 2007, 320 s.
- [6] O. Ohienko ta in., Innovatsiina diialnist vchytelia. Kyiv, Ukraina, 2016, 120 s.
- [7] V. M. Chaika Osnovy dydaktyky. Kyiv, Ukraina: Akademvydav, 2011, 238 s.
- [8] M. C. Suchman, «Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches», Academy of Management Revue, Vol. 20, № 3, p. 571–610, 1995.